

Η Ελπίδα σε Κρίση

Κουλτούρα και Τέχνη στην εποχή της παγκοσμιοποίησης

Ο Ζωγράφος και συγγραφέας Γιώργος Μιχελακάκης (φωτό: Γιάννης Δραμιτινός)

Παναγιώτης Λουσιώτης

“We enter the processes of seeing as remaking and remaking as perception”
Humphrey McQueen

Ο Λουσιώτης με μια φωτογραφική μηχανή στο χέρι, επιδίωξε ως νέος να γνωρίσει τον κόσμο. Αλλά όποιες απόψεις αυτού του κόσμου κι’ αν διάλεγε για να τις καταγράψει φωτογραφικά, αντιλαμβανόταν πως δεν ήταν τίποτα άλλο από απόψεις που άλλοι είχαν διαμορφώσει. Διαπίστωνε πως γεννιόμαστε μέσα σ’ έναν κόσμο που μας δίνεται τελειωμένος, σημασιολογημένος, για να τον πιστέψουμε και να κατοικήσουμε μέσα του. Ένοιωθε πως έννοιες όπως ιδιοκτησία, ελευθερία, δημοκρατία, τάξη κ.τ.λ., διέπονται από μια αντιφατικότητα, καθώς διαπίστωνε πως ό,τι φωτογράφιζε και εμφάνιζε επάνω στο φιλμ, δεν ανταποκρινόταν στα δικά του συναισθήματα από τα βιώματα που αποκτούσε κατοικώντας μέσα σ’ αυτόν τον κόσμο. Ο καταναλωτισμός που παρουσιάζεται ως ελευθερία, δεν είναι ακριβώς ελευθερία. Η ζυγαριά της δημοκρατίας γέρνει πάντα προς το μέρος των ισχυρών και η ιδιοκτησία, αποτελεί ένα σύστημα αλληλοαναγνώρισης μεταξύ ανθρώπων που η καρδιά τους σκληραίνει όλο και πιο πολύ.

Ο Λουσιώτης διαπίστωνε πως αυτή η έλλειψη συνάφειας ανάμεσα σ’ αυτά που προβάλλονται και στην πραγματικότητα, δεν δηλώνεται μέσα στην κοινωνία. Η «γλώσσα» και η «εικόνα» όπως χρησιμοποιούνται, οδηγούν στην παραπληροφόρηση. Η διαπίστωση αυτή ώθησε τον καλλιτέχνη στην αναζήτηση εναλλακτικών τρόπων έκφρασης, που να αναδεικνύουν το πρόβλημα. Αν έχουμε έλλειψη ελευθερίας και δημοκρατίας εκεί που δηλώνεται ότι τα έχουμε και τα δύο, πως θα πρέπει να διαμορφώσει τη δική του γλώσσα ένας καλλιτέχνης; Η απάντηση ήταν: παρεμβαίνοντας στην κατασκευή της δήλωσης για την όποια αλήθεια. Κάνοντάς την έτσι, που να αυτοεκτίθεται. Να δείχνει τον απαιτό της χαρακτήρα. Να αποκαλύπτεται ως μη φυσική, ως κάτι που έχει κατασκευαστεί από ανθρώπους για να υπηρετήσει συγκεκριμένους σκοπούς.

Η επινόηση της τεχνικής του φωτομοντάζ, την οποία επέλεξε ο Λουσιώτης για να εκφραστεί, γνωρίζουμε πως έχει τις ρίζες της στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, όταν οι γερμανοί καλλιτέχνες John Heartfield και George Grosz, σαν στρατιώτες στο μέτωπο τις ελεύθερες ώρες τους, έπαιρναν τις προπαγανδιστικές καρποστάλ που ηρωοποιούσαν τον πόλεμο -με τις οποίες η διοίκηση του στρατού εφοδίαζε τους στρατιώτες- και τις έκοβαν κατάλληλα με το ψαλίδι, τις ξανάσυναρμολογούσαν με τέτοιο τρόπο, έτσι που όχι μόνο να υπονομεύουν το νόημά

Meat factor. Φωτοκολάζ, Μελβούρνη 1983

τους, να το μεταβάλουν και να το αλλάζουν, αλλά και να δείχνουν ότι κάθε δήλωση για τον κόσμο και την πραγματικότητα ήταν ανθρώπινη κατασκευή. Οι καλλιτέχνες αυτοί δούλευαν πάνω στις αρχές του Διαφωτισμού, οι οποίες αμφισβητούσαν τον θεολογικό και μεταφυσικό Λόγο, που διατείνεται για την εγγενή αλήθεια του. Οι καλλιτέχνες αυτοί, κατάφεραν κάτι πολύ σημαντικό, έδειξαν πως αυτό που θεωρείται φυσικό, δεν είναι τίποτα άλλο από ανθρώπινη κατασκευή, που με ψευδαισθητικά μέσα υποβάλλει στον θεατή την αίσθηση του φυσικού και πραγματικού.

Το φωτομοντάζ ήταν ένα είδος γλώσσας που μετέφερε ένα μήνυμα, όμως το πιο σημαντικό ήταν, ότι παράλληλα δήλωνε την κατασκευασμένη υπόσταση του μηνύματος.

Το φωτομοντάζ ήταν ένα είδος γλώσσας που μετέφερε ένα μήνυμα, όμως το πιο σημαντικό ήταν, ότι παράλληλα δήλωνε την κατασκευασμένη υπόσταση του μηνύματος. Με αυτό τον τρόπο οι θεατές και οι αναγνώστες ήταν ενήμεροι ότι δεν έβλεπαν κάτι φυσικό αλλά κάτι τεχνικό, μια κατασκευή.

Με αυτό τον τρόπο οι θεατές και οι αναγνώστες ήταν ενήμεροι ότι δεν έβλεπαν κάτι φυσικό αλλά κάτι τεχνικό, μια κατασκευή. Οι καλλιτέχνες αυτοί ήθελαν να πουν, πως ο άνθρωπος είναι απαραίτητο να υποβάλει συνεχώς σε κριτική ό,τι βλέπει, διαβάσει και ακούει. Τις τεχνικές αυτές που επέτρεπαν στο κοινό να βλέπει κριτικά τον κόσμο, εφάρμοσαν όχι μόνο οι γερμανοί ντανταϊστές αλλά και οι ρώσοι κονστρουκτιβιστές, καθώς και ο Bertolt Brecht στο θέατρο. Όλοι τους έβλεπαν στην αστική τέχνη, την απόκρυψη της πραγματικότητας, μέσω της καλλιέργειας του ψευδαισθητισμού και επιχειρούσαν να τον ανατρέψουν με απομυθοποιητικά μέσα και τεχνικές. Η συνέχεια την άλλη Παρασκευή